
Városi farmok

BENKŐ GYÖNGYI

A Városi Farmok Európai Szövetsége ez év szeptember 29. és október 3. között rendezte meg a hatodik nemzetközi konferenciáját. A rendezvénynek Franciaország és Belgium adott helyet, Lille-en és Mouscromban. A konferencián számos európai ország képviselője vett részt, a rendező országokon kívül Hollandia, Svédország, Norvégia, Anglia, Dánia, Svájc, Német- és Görögország, de képviseltette magát Izrael és Kanada is. Magyarországról most első alkalommal utazott delegáció a konferenciára azzal a céllal, hogy tanulmányozza a városi farmok működését, tevékenységét.

A városi farm elnevezés a nemzetközileg ismert city farm magyar megfelelője, lényegében a városi gyerekek nevelésének, oktatásának, aktív tevékenységének egy olyan helyszíne, ahol közelebb kerülhetnek a hagyományos életformákhoz, tevékenységekhez, a természethez, növényekhez, állatokhoz.

Napjainkban egyre súlyosabb gondot okoznak világszerte a környezeti ártalmak, és egyre súlyosabb problémának érezzük ezek veszélyeit a felnövekvő generációkra. Mindezek mellett a városi életforma, a természetes környezet hiánya is gondot jelent.

Sok városban élő gyermek csak ipari termékként, áruházakban megvásárolható cikkként ismeri az őt körülvevő tárgyakat. ritkán kerül közvetlen kapcsolatba a természettel, nincs, vagy alig van alkalma megismerni, megszeretni. Még ennél is kevesebb alkalom adódik arra, hogy saját maga is részesévé váljék annak az alkotó munkának, ami például a természetközeli, vidéken, falun élő emberek számára mindennapos tevékenység. (Állatok, növények gondozása, hagyományos kézműves tevékenységek stb.)

A gondot azonban nemcsak az ismeretek hiányossága okozza, hanem az is, hogy hiányzik a gyermekek testi és lelki neveléséből, személyiségformálásából e jelentős pedagógiai eszköz.

E problémák megoldása érdekében hozták létre több mint 20 évvel ezelőtt az első városi farmokat. Azóta nem csak számuk növekedett, de egymással szoros kapcsolatot tartó szövetséget is alkottak, és az eltelt évek során tevékenységi területük, nevelési célkitűzéseik is gazdagodtak.

Utunk során alkalmunk volt több tanulmányi kiránduláson részt venni, és megismerni a közelben működő farmokat – oktatási, nevelési központokat.

Az első, legszembetűnőbb tapasztalatunk a sokféleség volt. Valamennyi farmnak egyéni arculata, – helyétől, működési területétől, méreteitől, gazdálkodási, szervezési lehetőségeitől függően – sajátos feladatai voltak. Mielőtt azonban ezekről részletesebben szólnék, a közös vonásokat, nevelési célkitűzéseket szeretném bemutatni.

– A legfontosabb oktatási, nevelési feladat a természet, a természetközeli életmód megismertetése, megszerettetése.

– A farmokon szakképzett pedagógusok vezetésével – hasonlóan a magyarországi környezeti oktatóközpontokhoz – rendszeres foglalkozásokon az iskolai tananyagokhoz kapcsolódó környezeti oktatómunka folyik. Ennek legjellemzőbb módszerei a szemléletesség, a közvetlen életszerű bemutatás, tapasztalatok szerzése, érzékeltetés; a játékoság.

– Rendkívül fontos nevelési eszköz a gyermekek által végzett munka, a gyermekek bevonása a farmokon folyó mindennapi feladatok ellátásába. Ezáltal aktivitásra készítik őket, megszerettetik velük a munkát, megtanítják annak értékét, fejlesztik a felelősségtudatukat.

– A felelősségtudat fejlesztésében nagy szerepet játszanak a farmokon tartott állatok. Gondozásuk rendszerességre is szoktatja a gyerekeket, és az élet tiszteletére, szeretetére neveli őket.

– A farmok tevékenységének sokszínűsége, a gyakorlati élettel való közvetlen kapcsolat az összefüggésekre is rámutat, a természetes körforgásra, az anyagok hasznosulására (például komposztkészítés, hulladékok természetes kezelése, energia-felhasználás).

A különböző farmok kialakítása is nagyrészt hasonló. Többnyire egy régi gazdasági épületegyüttest alakítanak át e célra. Alkalmassá teszik a gyerekek fogadására: megfelelő terek kialakításával a különböző foglalkozások számára, illetve az esetek többségében szálláslehetőséget is biztosítanak. Az épületek megjelenési formája, racionális elrendezése, az állattartó helyek kulturáltsága, szakszerűsége, tisztasága, az hogy a legtöbb esetben az épület megfelel a helyi, népi építészeti hagyományoknak, szintén nagy nevelő erővel rendelkezik.

A farmokon sokféle állatot tartanak, elsősorban háziállatokat: nyulakat, szárnyasokat, kecskét, birkát, lovakat, disznót, helyenként szamarat, szarvasmarhákat.

A gyakorlati foglalkozások közül kiemelt jelentőségű a kenyérsütés, a különböző tejtermékek, sajt készítése, a méhészkedés, kertészkedés, konyhakerti növények termesztése, feldolgozása, illetve az a tevékenység, amelyet a gyerekek a farmjuk fejlesztése, építése érdekében tesznek.

A farmok nyitottak: nemcsak az iskolákkal együttműködve, szervezett gyerekcsoportok látogatják, hanem a környéken lakó gyerekek és felnőttek egyaránt. Sokszor jelent kellemes pihenőhelyet, felüdülést a szülők és az idősebb generáció számára is.

A farmokon szervezett foglalkozások időtartama eltérő. Vannak bentlakásos, kollégiumként is működőek, vannak olyanok, ahova egy-két hetes turnusokban érkeznek a gyerekek, de nagy részük egy-egy napra, meghatározott oktatási-nevelési programra vagy szabad idejük hasznos eltöltésére fogadja a gyerekeket, látogatókag.

A farmok speciális feladatai közül rendkívüli jelentőségű a hátrányos helyzetű gyerekekkel és felnőttekkel való foglalkozás, a számukra teremtett pihenési, fejlődési lehetőségek. A hátrányos helyzetet itt többféleképpen érthetjük: jelenthet testi vagy szellemi fogyatékossgot, szociális hátrányokat, munkanélküliséget vagy éppen a felnőtt- vagy gyermektársadalomba való beilleszkedés képességének hiányát, esetleg deviáns magatartásokat.

A szabadban végzett munka, a rendszeres mozgás köztudottan előnyös a testi fogyatékosok számára. Így előnyös lehet az állatokkal való foglalkozás is. A farmokon élő állatok közül a lónak, lovaglásnak különös – terápiás – jelentősége is van a mozgássérültek esetében. Orvosok által vizsgált és bizonyított tény, hogy a lovaglás mozgásritmusa, a ló testmelege, a mozgássérült gyermekekre szinte rákényszerített izommunka, mozgásforma elősegíti a gyógyulást.

A szellemi fogyatékosok számára az állatokkal való közvetlen, sok esetben jó érzelmi kapcsolat, az, hogy munkájukra szükség van, és a tudat, hogy eredményes munkát tudnak végezni, igen kedvező hatással van. Több farmon láthattunk szellemi fogyatékos gyerekek számára speciális programokat, nevelési tevékenységet. Az egyik farmon a farm vezetőjének munkáját – elsősorban az állatok etetése, gondozása területén – szellemi fogyatékos, munka nélküli felnőttek segítették. Tapasztaltuk, hogy munkájuk hiba nélküli volt, és mint elmondták: amióta a farmon tevékenykednek, könnyebbé vált privát életük is.

A munkanélkülieknek a farmokon való foglalkoztatása, számukra hasznos elfoglaltság nyújtása a tapasztalatok szerint nemcsak a munkanélküliség válságos időszakában adhat átmeneti segítséget, hanem fizikai és szellemi erőt is kölcsönözhet, hogy ezáltal segítse őket az új munkahely megtalálásában.

A szociálisan hátrányos helyzetű, családi konfliktusoktól szenvedő gyerekek számára a farmok nagy segítséget nyújtanak. Szélsőséges esetekben szinte menedéket adnak. Nemcsak az ott megtalált közösség segítségével, a természetes életforma, környezet és tevékenységek által, hanem néhány farmon bentlakásos formában is lehetőség van arra, hogy a városi farmok speciális nevelési lehetőségeinek eredményeképpen ezek a gyerekek leküzdjék a számukra egyébként csaknem megoldhatatlan problémákat.

Meglátogattunk egy nagy létszámot oktató és nevelő kollégiumot, ahol – eltérően – együtt tanultak és közös foglalkozásokon vettek részt (természetesen a lehetőségeknek és a nevelési célkitűzéseknek megfelelő mértékben) az egészséges és a fogyatékos gyerekek. Láttunk olyan kisebb farmot is, ahol csak néhány gyerek élt. (Természetesen a velük együtt lakó és a foglalkozásokra bejáró nevelőkkel.) Ők olyan hátrányos helyzetű gyerekek voltak (családi körülményeik vagy saját magatartásuk miatt), akik nevelőik megítélése szerint nem voltak alkalmasak a nagyobb gyermekközösségbe való beilleszkedésre. Számukra a farm olyan átmeneti lakóhelyet adott, ahol a farmokon tapasztalt pedagógiai célkitűzéseknek megfelelő tevékenységekkel, neveléssel segítették fejlődésüket.

Magyarországon a környezeti nevelés, oktatás ügyét számos iskola, oktatóközpont, és szervezet szolgálja és tartja fontos feladatának. A Franciaországban és Belgiumban tapasztalt oktatási, nevelési célkitűzések, pedagógiai programok nálunk is számos helyen megjelennek. Azonban a városi farmoknál látott komplex program, az ott tapasztalt speciális módszerek, célok, és természetesen az ezeknek megfelelő nevelési, oktatási környezet – maga a városi farm -nálunk még hiányzik.

A Fővárosi Önkormányzat terveiben szerepel a budapesti gyerekek számára egy – a külföldi példának, illetve a Városi Farmok elveinek megfelelő új környezeti oktatási nevelési központ, egy városi farm létrehozása. A Fővárosi Önkormányzat a farm létesítése érdekében alapítványt hozott létre: a városi farm elnevezés helyett sokkal szebb, magyar névvel: Gyermekkert Alapítvány.

A budapesti városi farm, a Gyermekkert létesítésének tervei most készülnek. Az Önkormányzat e témával foglalkozó munkatársa: Ivancsó Katalin a külföldi tapasztalatokon kívül számos magyar környezeti neveléssel foglalkozó szakember véleményét és javaslatát kérte a tervekhez, illetve a magyarországi oktatási, nevelési program kialakításához.

Felmérés készült a budapesti iskoláknál arról, hogy a gyerekek és tanáraik milyen mértékben igénylik egy ilyen központ létrehozását, milyen tevékenységeket folytatnak a legszívesebben. A válaszok rendkívül pozitívak voltak, a vártnál is több iskola jelezte igényét, részvételi szándékát.